

UZASADNIENIE

Projektowane rozporządzenie jest wydawane na podstawie art. 363 pkt 1 ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. – Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (Dz. U. poz. 1668, z późn. zm.), zwanej dalej „ustawą”. W myśl tego przepisu minister właściwy do spraw szkolnictwa wyższego i nauki określi, w drodze rozporządzenia, szczegółowe kryteria i tryb przyznawania oraz sposób wypłacania stypendiów ministra dla studentów oraz dla wybitnych młodych naukowców, a także rodzaje osiągnięć i sposób ich dokumentowania, maksymalną liczbę stypendiów przyznawanych studentom i młodym naukowcom, w tym doktorantom, maksymalną wysokość stypendium oraz wzór wniosku o jego przyznanie. Wydając rozporządzenie minister ma wziąć pod uwagę potrzebę zapewnienia wysokiego poziomu osiągnięć umożliwiających uzyskanie stypendiów, sprawnego przebiegu postępowań w sprawie przyznania i sprawnego wypłacania stypendiów oraz adekwatności wysokości stypendiów do rangi osiągnięć.

W aktualnym stanie prawnym obowiązuje rozporządzenie Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 1 kwietnia 2019 r. w sprawie stypendiów ministra właściwego do spraw szkolnictwa wyższego i nauki dla studentów i wybitnych młodych naukowców (Dz. U. poz. 658), zwane dalej „rozporządzeniem”. Analiza tego aktu prawnego w związku z jego stosowaniem na przestrzeni 2019 r. zaowocowała wnioskami w zakresie modyfikacji obowiązujących unormowań. Zmierzają one ku podniesieniu prestiżu stypendiów ministra, a także usprawnieniu postępowań dotyczących ich przyznawania, w szczególności poprzez zniesienie nadmiernych wymogów formalnych związanych z dokumentowaniem osiągnięć w działalności naukowej przez studenta i młodego naukowca. Ponadto o wprowadzenie zmian w rozporządzeniu zwracały się gremia reprezentujące środowisko naukowe (Rada Młodych Naukowców oraz Akademia Młodych Uczonych Polskiej Akademii Nauk).

W projekcie zostały zaproponowane zmiany dotyczące następujących przepisów obowiązującego rozporządzenia:

- 1) w § 2 w pkt 1 i 2 rozporządzenia wskazano, że dla zakwalifikowania monografii naukowej, rozdziału w monografii lub artykułu naukowego, jako znaczącego osiągnięcia studenta, ma znaczenie opublikowanie ich w ostatecznej formie przez takie wydawnictwo lub w takim czasopiśmie bądź materiałach z konferencji międzynarodowej, które w roku opublikowania monografii lub artykułu były ujęte w wykazach sporządzonych na podstawie art. 267 ust. 2 pkt 2 ustawy. Dzięki tej zmianie student będzie miał pewność,

że monografia, rozdział w monografii lub artykuł naukowy, których jest autorem lub współautorem, opublikowane przez wydawnictwo lub w czasopiśmie bądź materiałach z konferencji międzynarodowej w okresie, w którym znajdowały się one w ww. wykazach, stanowią znaczące osiągnięcia naukowe i będą uwzględnione przy ocenie wniosku. Przepis ten będzie miał szczególne znaczenie w przypadku wprowadzenia zmian w wykazie wydawnictw oraz wykazie czasopism naukowych i recenzowanych materiałów z konferencji międzynarodowych, polegających na usunięciu wydawnictwa, czasopisma lub materiałów z danego wykazu;

2) w § 5 rozporządzenia:

- w pkt 1 i 2 wprowadzono zmiany analogiczne jak w § 2 w pkt 1 i 2 rozporządzenia, tj. doprecyzowano, że dla zakwalifikowania monografii naukowej, rozdziału w monografii lub artykułu naukowego, jako znaczącego osiągnięcia w działalności naukowej młodego naukowca, ma znaczenie opublikowanie ich w ostatecznej formie przez takie wydawnictwo lub w takim czasopiśmie bądź materiałach z konferencji międzynarodowej, które w roku opublikowania monografii lub artykułu były ujęte w wykazach sporządzonych na podstawie art. 267 ust. 2 pkt 2 ustawy. Analogicznie jak w przypadku osiągnięć przedstawianych przez studentów zmiana ta ma zapewnić, że autorstwo lub współautorstwo monografii, rozdziału w monografii lub artykułu naukowego, opublikowanych przez wydawnictwo lub w czasopiśmie bądź materiałach z konferencji międzynarodowej w okresie, w którym znajdowały się one w ww. wykazach, stanowią znaczące osiągnięcia w działalności naukowej i będą uwzględnione przy ocenie wniosku;
- w pkt 4 usunięto z katalogu znaczących osiągnięć zagraniczne zgłoszenie patentowe. Przyjęto, że samo zgłoszenie patentowe nie stanowi jeszcze znaczącego osiągnięcia w działalności naukowej, gdyż jedynie wszczyna ono postępowanie o udzielenie patentu. Za takie osiągnięcie będzie natomiast uznawany udzielony patent krajowy lub zagraniczny, stanowiący prawo do wyłącznego korzystania z wynalazku potwierdzone przez uprawniony do tego organ;
- usunięto osiągnięcia wskazane w pkt 5, tj. autorstwo i wygłoszenie referatu naukowego na międzynarodowej konferencji naukowej, w pkt 6, tj. udział w międzynarodowym projekcie badawczym oraz w pkt 9, tj. działalność na rzecz upowszechniania wiedzy o dziedzictwie narodowym lub kulturowym w Polsce i za granicą. Zmiana jest podyktowana potrzebą osiągnięcia stanu, w którym stypendia ministra będą przyznawane osobom, których dorobek naukowy w stopniu znaczącym

wyróżnia się na tle dorobku innych młodych naukowców. Wygłaszanie referatów naukowych własnego autorstwa na konferencjach naukowych, również międzynarodowych, stanowi dość powszechny przejaw aktywności naukowej młodych naukowców. Z kolei udział w międzynarodowym projekcie badawczym obejmuje również działania o minimalnym stopniu zaangażowania w realizację tego projektu (inaczej niż w przypadku osiągnięcia określonego w pkt 3, które polega na kierowaniu projektem badawczym). Natomiast działalność na rzecz upowszechniania wiedzy o dziedzictwie narodowym lub kulturowym nie jest stricte działalnością naukową, a dodatkowo stanowi proces ciągły, który trudno uznać za osiągnięcie;

- w pkt 10 dostosowano zakres odesłania w związku z proponowanym uchyleniem pkt 6;
- w pkt 12 zmodyfikowano zakres znaczącego osiągnięcia przez doprecyzowanie, że takim osiągnięciem nie jest nagroda w konkursie organizowanym w ramach międzynarodowej konferencji naukowej oraz w konkursie o przyznanie innych stypendiów. Wyłączenie nagród uzyskanych w konkursach organizowanych w ramach międzynarodowej konferencji naukowej stanowi konsekwencję wyłączenia z katalogu osiągnięć autorstwa i wygłoszenia referatu naukowego na takiej konferencji. Natomiast nagrody w postaci stypendiów krajowych lub zagranicznych zostały wyłączone w celu wykluczenia sytuacji, w której stypendium ministra zostanie przyznane za osiągnięcie, za które młody naukowiec otrzymał już inne stypendium;
- w dodanym ust. 2 uregulowano kwestię współautorstwa wiodącego monografii naukowej, rozdziału w monografii naukowej lub artykułu naukowego. W projektowanym rozporządzeniu wskazano, że za wiodące współautorstwo uważa się w szczególności największy procentowy wkład autorski w monografię, rozdział w monografii lub artykuł oraz procentowy wkład autorski równy wkładowi każdego z pozostałych współautorów – w przypadku pełnienia kluczowej roli w powstaniu monografii, rozdziału w monografii lub artykułu. Należy zaznaczyć, że wyliczenie zawarte w projektowanym przepisie ma charakter otwarty, niemniej pozwala na uwypuklenie istoty tego rodzaju współautorstwa. Unormowanie to ma znaczenie w kontekście osiągnięć ocenianych w trakcie postępowania o przyznanie stypendium;

2) w § 6 rozporządzenia:

- w ust. 1 pkt 1 lit. b wskazano, że studenci jako potwierdzenie wkładu autorskiego w monografię naukową, rozdział w monografii naukowej albo artykuł naukowy będą przedkładali własne oświadczenie o wkładzie wraz z opisem tego wkładu. Projektowana zmiana znacznie uprości sposób potwierdzania udziału studenta w powstaniu publikacji. Dotychczas wymagane oświadczenie każdego z współautorów o procentowym wkładzie w publikację przysparzało wielu niedogodności, szczególnie w przypadku gdy nie było możliwe skontaktowanie się z współautorem lub gdy zaprzestał on działalności naukowej;
- w ust. 1 pkt 1 lit. d uelastyczniono sposób dokumentowania referatów naukowych wygłoszonych przez studentów na konferencjach naukowych, wskazując, że osiągnięcie tego rodzaju może być potwierdzone także przez oświadczenie organizatora konferencji naukowej o wygłoszeniu referatu. Dzięki takiemu rozwiązaniu student będzie miał więcej możliwości udokumentowania osiągnięcia. Programy konferencji naukowych lub materiały pokonferencyjne bywają bowiem trudno dostępne, zwłaszcza w przypadku gdy zainteresowana osoba nie zwraca się o ich udostępnienie w trakcie konferencji;
- w ust. 1 pkt 1 lit. f ujęto sposób dokumentowania zarówno nagród indywidualnych, jak i zespołowych, uzyskanych w konkursie. W wyniku wprowadzenia tej zmiany nie tylko osiągnięcie w postaci nagrody indywidualnej lecz również zespołowej będzie dokumentowane dyplomem lub innym dokumentem potwierdzającym jej uzyskanie. Ponadto w przypadku nagrody zespołowej będą wymagane – tak jak dotychczas – oświadczenie kierownika zespołu albo oświadczenia członków zespołu o procentowym wkładzie w powstanie osiągnięcia studenta. Analogiczne zmiany wprowadzono również w pkt 2 lit. c, a w odniesieniu do dokumentowania osiągnięć młodego doktoranta – w ust. 2 pkt 7;
- w ust. 2 pkt 2 wprowadzono analogiczną jak w przypadku studentów zmianę dotyczącą potwierdzania wkładu autorskiego przez każdego z współautorów,
- w ust. 2 pkt 3–5 dostosowano sposób dokumentowania osiągnięć do zmian wprowadzanych w § 5 rozporządzenia, tj. w związku z usunięciem z katalogu osiągnięć wygłaszania referatów, udziału w międzynarodowym projekcie badawczym oraz prowadzenia działalności upowszechniającej naukę, usunięto z treści rozporządzenia regulacje określające sposób dokumentowania tych osiągnięć;

3) w § 7 rozporządzenia:

- w ust. 1 doprecyzowano terminy składania wniosków o stypendium poprzez wskazanie, iż można je składać od dnia 1 października (w przypadku wniosków o stypendium dla studenta) albo od dnia 1 grudnia (w przypadku wniosków o stypendium dla wybitnego młodego naukowca);
- dodano przepisy ust. 1a i 1b, określające minimalną i maksymalną liczbę osiągnięć wskazywanych we wniosku o przyznanie stypendium. Jednocześnie wskazano, że ograniczeń w tym zakresie nie stosuje się do wniosku składanego przez młodego naukowca prowadzącego działalność naukową w dziedzinie sztuki. Młodzi naukowcy prowadzący działalność naukową w dziedzinie sztuki, w związku ze specyfiką tej dziedziny, z katalogu znaczących osiągnięć wykazują głównie działanie twórcze w sztuce, w wyniku którego powstało dzieło artystyczne materialne lub niematerialne, w tym jego artystyczne wykonanie, stanowiące wkład w rozwój kultury. Ograniczenie liczby osiągnięć możliwych do zgłoszenia w ramach tego kryterium mogłoby spowodować, że przy braku innego rodzaju osiągnięć wiele wniosków podczas oceny osiągnęłoby podobną liczbę punktów, co mogłoby znacząco utrudnić wybór najwybitniejszych młodych naukowców prowadzących działalność naukową w tej dziedzinie;
- w zmienianym ust. 3 określono, że w przypadku przerw w działalności naukowej młodego naukowca przedłużających ustawowo określony 7-letni okres od uzyskania stopnia doktora, w trakcie którego przysługuje status młodego naukowca, jest wymagane załączenie dokumentów potwierdzających te przerwy;

4) w § 10 ust. 2 zaktualizowano i doprecyzowano listę kryteriów uwzględnianych przy ocenie wniosków o stypendium dla studentów. W szczególności spośród kryteriów oceny osiągnięć dotyczących konkursów, przeglądów lub festiwali usunięto wymóg uwzględniania liczby uczestników, liczby zespołów, reprezentowanych uczelni i państw. Uzyskanie tych informacji przez studenta ubiegającego się o stypendium niejednokrotnie było niemożliwe. Do oceny znaczenia osiągnięcia i przyznania mu liczby punktów adekwatnej do jego rangi wystarczające będą pozostałe informacje zawarte we wniosku. Natomiast usunięcie kryterium statusu i prestiżu wydawcy w przypadku oceny monografii naukowej lub artykułu naukowego jest związane z uwzględnieniem tego parametru podczas ustalania i przypisywania punktów wydawnictwom naukowym, czasopismom naukowym i recenzowanym materiałom z konferencji międzynarodowych w procesie sporządzania wykazów tych wydawnictw, czasopism i materiałów;

- 5) w § 11 rozporządzenia:
- w ust. 1 zrezygnowano ze wskazywania okresu, za który młody naukowiec może wykazywać osiągnięcia naukowe, oraz doprecyzowano, że uwzględniane są osiągnięcia uzyskane do dnia 30 listopada roku, w którym jest składany wniosek. Ustawa stanowi, że status młodego naukowca przysługuje przez okres 7 lat po uzyskaniu stopnia doktora. W związku z tym za niezasadne uznano ograniczenie okresu, z którego uwzględniane były osiągnięcia, do 4 lat poprzedzających rok złożenia wniosku;
 - w związku z powyższą zmianą usunięto ust. 2, który nawiązywał w swojej treści do modyfikowanego ust. 1;
 - w ust. 3 pkt 1 lit. a tiret pierwsze zmodyfikowano kryterium znaczenia osiągnięć dla rozwoju dyscyplin związanych z prowadzoną działalnością naukową młodego naukowca przez usunięcie wymagania dotyczącego wkładu autorskiego w publikację naukową na poziomie co najmniej 25%; usunięto również wymaganie dotyczące Indeksu Hirscha oraz liczby cytowań. Zniesienie ograniczenia minimalnego procentowego udziału w publikacji wynika ze specyfiki publikacji w poszczególnych dziedzinach nauki. Niejednokrotnie publikacja (szczególnie w najbardziej prestiżowych czasopiśmie) jest dziełem kilku autorów, z których żaden nie może się wykazać wkładem większym niż 25%. Natomiast usunięcie wymogu podawania Indeksu Hirscha wynika głównie z jego zmienności w czasie. Indeks Hirscha dla wnioskodawcy na dzień oceny merytorycznej może się znacznie różnić od Indeksu wyliczonego np. na dzień składania wniosku;
 - usunięto kryteria oceny tych osiągnięć, które – w związku z modyfikacją w § 5 katalogu znaczących osiągnięć w działalności naukowej młodego naukowca – nie będą podlegały ocenie;
- 6) w § 14 rozporządzenia zmniejszono liczbę stypendiów, które minister może przyznać wybitnym młodym naukowcom, z 270 do 230, przy jednoczesnym zwiększeniu z 27 do 50 liczby stypendiów dla młodych naukowców będących doktorantami; zmiana ta ma na celu dostosowanie liczby przyznanych stypendiów do liczby stypendiów przyznawanych doktorantom oraz młodym naukowcom w latach ubiegłych. Zmniejszenie liczby przyznanych stypendiów ministra dla wybitnych młodych naukowców wpłynie także na zwiększenie prestiżu tego wyróżnienia;
- 7) w § 17 rozporządzenia:

- zaproponowano uchylenie ust. 2. Przepis obligował do składania w 2019 r. wszystkich wniosków za pośrednictwem elektronicznej skrzynki podawczej ministra właściwego do spraw szkolnictwa wyższego. Niemniej z uwagi na funkcjonowanie Zintegrowanego Systemu Usług dla Nauki – Obsługa Strumieni Finansowania, będącego systemem wskazanym przez ministra zgodnie z § 7 ust. 2 rozporządzenia, będzie możliwe składanie wniosków o stypendium w grudniu br. bezpośrednio za pośrednictwem tego systemu;
 - dodano ust. 3a, w którym określono, że we wnioskach obejmujących działalność naukową młodego naukowca prowadzoną przed 2019 r. może zostać przedstawione autorstwo lub współautorstwo artykułu naukowego opublikowanego w ostatecznej formie w czasopiśmie naukowych ujętych w wykazie czasopism naukowych ustalonym zgodnie z przepisami wydanymi na podstawie art. 44 ust. 2 ustawy z dnia 30 kwietnia 2010 r. o zasadach finansowania nauki i ogłoszonym komunikatem Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 25 stycznia 2017 r. w Biuletynie Informacji Publicznej na stronie podmiotowej ministra. Wskazany w tym przepisie wykaz czasopism naukowych obejmował czasopisma ujmowane w wykazach w latach wcześniejszych (2013–2016). Zmiana ma na celu zagwarantowanie studentom oraz młodym naukowcom publikującym artykuły naukowe w czasopiśmie ujętych w tym wykazie, a których nie ujęto w aktualnie obowiązującym wykazie sporządzonym zgodnie z przepisami wydanymi na podstawie art. 267 ust. 2 pkt 2 ustawy, uwzględnienia tych artykułów jako osiągnięć uprawniających do ubiegania się o stypendium ministra;
- 8) zaproponowano uchylenie § 18 w związku ze zmianami w § 11. Zgodnie z zaproponowanymi w nowelizacji zmianami osiągnięcia naukowe nie będą oceniane według kryterium znaczenia prowadzonych badań naukowych lub prac rozwojowych dla realizacji celów polityki naukowej państwa oraz dla rozwoju społeczno-gospodarczego regionu lub kraju. W związku z tym przepis przejściowy wskazujący, który dokument strategiczny miałby być stosowany do końca 31 grudnia 2020 r. przy ocenie osiągnięć według tego kryterium jest zbędny;
- 9) określono nowe wzory wniosków o przyznanie stypendium dla studenta i stypendium dla młodego naukowca, w związku z koniecznością dostosowania ich do proponowanych zmian dotyczących katalogu osiągnięć, sposobu ich dokumentowania oraz kryteriów oceny wniosków;

10) wprowadzono przepis przejściowy, zgodnie z którym do postępowań w sprawie stypendiów ministra właściwego do spraw szkolnictwa wyższego i nauki dla studentów i dla wybitnych młodych naukowców, wszczętych i niezakończonych przed dniem wejścia w życie projektowanego rozporządzenia, stosuje się przepisy dotychczasowe.

Projektowane rozporządzenie wejdzie w życie z dniem 1 listopada 2019 r.

Należy wskazać, że nie ma możliwości podjęcia alternatywnych w stosunku do projektowanego rozporządzenia środków umożliwiających osiągnięcie zamierzonego celu.

Projekt rozporządzenia nie dotyczy majątkowych praw i obowiązków przedsiębiorców lub praw i obowiązków przedsiębiorców wobec organów administracji publicznej.

Projekt rozporządzenia nie wpływa na działalność mikroprzedsiębiorców, małych i średnich przedsiębiorców.

Projekt rozporządzenia nie wymaga przedstawienia właściwym organom i instytucjom Unii Europejskiej, w tym Europejskiemu Bankowi Centralnemu, w celu uzyskania opinii, dokonania powiadomienia, konsultacji lub uzgodnienia.

Projekt rozporządzenia nie podlega notyfikacji zgodnie z przepisami rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 23 grudnia 2002 r. w sprawie sposobu funkcjonowania krajowego systemu notyfikacji norm i aktów prawnych (Dz. U. poz. 2039 oraz z 2004 r. poz. 597).

Projekt rozporządzenia nie jest sprzeczny z prawem Unii Europejskiej.